

ADRIAN-IOAN PLATON

TEMPLE ÎN CANAAN ȘI TEMPLUL SFÂNT ÎN IUDAISM

Presa Universitară Clujeană

ADRIAN-IOAN PLATON

**TEMPLE ÎN CANAAN
ȘI TEMPLUL SFÂNT ÎN IUDAISM**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2020

Referenți științifici:

Pr. Prof. univ. dr. Ioan Chirilă

Pr. Conf. univ. dr. Viorel Popa

ISBN 978-606-37-0739-1

© 2020 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

CUPRINS

ABREVIERI.....	6
INTRODUCERE.....	10
PRELIMINARII.....	14
REFLECTAREA TEMEI ÎN LITERATURE DE SPECIALITATE	14
1.1. <i>Literatura românească</i>	14
1.2. <i>Literatura internațională</i>	17
PREMISE SUBIECTULUI.....	22
1.3. <i>Premise biblice ale subiectului</i>	22
1.4. <i>Premise iudaice ale subiectului</i>	25
1.5. <i>Premise patristice ale subiectului</i>	29
DELIMITĂRI TERMINOLOGICE	32
1. IMPORTANȚA TEMPLULUI PENTRU VIAȚA RELIGIOASĂ ÎN CREDINȚELE POLITEISTE.....	35
1.1. TEMPLUL – CENTRU AL VIEȚII CULTURAL-RELIGIOASE ÎN EGIPTUL ANTIC	35
1.2. FORMA DE EXPRIMARE A TEMPLULUI ÎN RELIGIILE MESOPOTAMIEI: ZIGURATUL	39
1.3. VIAȚA RELIGIOASĂ ÎN TEMPLUL HITIT	43
1.4. STRUCTURA TEMPLULUI ÎN PANTEONUL GRECIEI ANTICE	45
1.5. IMPORTANȚA TEMPLULUI LA ETRUSCI ȘI ROMANI	48
1.6. TEMPLE ÎN CANAANUL PREISRAELIT	53
1.6.1. <i>Arad</i>	55
1.6.2. <i>Betel</i>	58
1.6.3. <i>Hazor</i>	62
1.6.4. <i>Lachiș</i>	64
2. IMPORTANȚA TEMPLULUI PENTRU VIAȚA RELIGIOASĂ ÎN MONOTEISMUL IUDAIC.....	68
2.1. LOCURI DE ÎNCHINARE ALE EVREILOR PÂNĂ LA CONSTRUCȚIA TEMPLULUI DIN IERUSALIM	80
2.1.1. <i>Fenomenologia spațiului sacru - o perspectivă biblică</i>	80
2.1.2. <i>Faza preinstituțională a cultului</i>	85
2.1.3. <i>Faza instituționalizată a cultului - Cortul Sfânt</i>	91

2.2. LOCURI SFINTE ALE ISRAELIȚILOR PÂNĂ LA CONSTRUCȚIA TEMPLULUI	113
2.2.1 <i>Ghilgal</i>	113
2.2.2. <i>Șilo</i>	114
2.2.3. <i>Mitpa</i>	115
2.2.4. <i>Ofra</i>	116
2.2.5. <i>Dan</i>	117
2.2.6. <i>Ierusalimul</i>	118
3.TEMPLUL LUI SOLOMON INVESTIGARE ARHEOLOGICĂ ȘI EXPRESIE TEOLOGICĂ	122
3.1. CONTEXTUL ISTORIC AL CONSTRUIRII TEMPLULUI LUI SOLOMON	122
3.1.1. <i>Sfârșitul domniei regelui David (3 Rg 2,1-10; 1 Par 29,28)</i>	122
3.1.2. <i>Domnia regelui Solomon</i>	124
3.2.CONSTRUIREA TEMPLULUI.....	130
3.2.1. <i>Descrierea Templului conform textului biblic</i>	130
3.2.2. <i>Stadiul descoperirilor arheologice</i>	141
3.2.3. <i>Elemente comune între Cortul Sfânt, Templu și alte temple</i>	146
3.3. ABORDARE EXEGETICO-TEOLOGICĂ A TEMEI TEMPLULUI	149
3.3.1. <i>Episodul consacrării templului lui Solomon (3Rg 8 și 2Par 5 și 7)</i>	149
3.3.2. <i>Elemente de teologie a spațiului sacru edificat de Solomon</i>	149
3.4. TEMPLUL ESHATOLOGIC ÎN VIZIUNEA PROFETULUI IEZECHIEL.....	159
4. TEMPLUL LUI ZOROBABEL. INVESTIGARE ARHEOLOGICĂ ȘI EXPRESIE TEOLOGICĂ	170
4.1. CONTEXTUL ISTORIC AL CONSTRUIRII TEMPLULUI LUI ZOROBABEL	170
4.1.1. <i>Întoarcerea din robie</i>	170
4.1.2. <i>Restaurarea poporului iudeu în jurul cultului</i>	172
4.2. CONSTRUIREA/RECONSTRUCȚIA TEMPLULUI – ABORDARE EXEGETICO-TEOLOGICĂ.....	174
4.2.1. <i>Descrierea Templului conform textului biblic</i>	174
4.2.2. <i>Templul lui Zorobabel - perspective teologice</i>	179
5. TEMPLE EVREIEȘTI DIN ȚARA SFÂNTĂ ȘI DIN AFARA ȚĂRII.....	183
5.1. TEMPLUL DE PE MUNTELE GARIZIM.....	183
5.2. TEMPLE ÎNCHINATE ZEITĂȚILOR PĂGÂNE	187
5.2.1. <i>Baal</i>	188

5.2.2. <i>Astarte</i>	190
5.3. TEMPLUL DE LA ELEFANTINE	194
5.4. TEMPLUL DE LA LEONTOPOLIS	197
6. UNICITATEA TEMPLULUI DIN IERUSALIM ȘI IMPORTANȚA SA TEOLOGICĂ	200
6.1. CONFRUNTAREA DINTRE YAHWE ȘI BAAL – BIRUINȚA MONOTESMULUI.....	200
6.2. PREZENȚA LUI DUMNEZEU – SEMN AL UNICITĂȚII TEMPLULUI DIN IERUSALIM	200
7. TEMPLU – BISERICĂ. PARALELĂ ISTORICĂ ȘI SINTEZĂ TEOLOGICĂ	206
7.1. STRUCTURA ȘI FUNCȚIONALITATEA SPAȚIULUI SFÂNT.....	206
7.2. SACERDOȚIUL ȘI ROLUL SĂU ÎN ICONOMIA SPAȚIULUI SFÂNT	210
7.3. JERTFA – ELEMENT DE PĂSTRARE A LEGĂTURII CU DUMNEZEU	216
7.4. UNITATEA COMUNITĂȚII – RESPONSABILITATEA INDIVIDUALĂ ȘI COMUNITARĂ ÎN RAPORT CU SPAȚIUL DE CULT.....	220
CONCLUZII	222
BIBLIOGRAFIE	225
ANEXE	256
ANEXA 1. ALTARE DE JERTFĂ	256
ALTAR DE JERTFĂ ARAD	256
ANEXA 2	257
ACROPOLE.....	258
ANEXA 3. CORTUL SFÂNT	263
ANEXA 4. TEMPLUL DIN IERUSALIM.....	264

ABREVIERI

AB	Altarul Banatului
ABD	Anchor Bible Dictionary
Acta MN	Acta Musei Napocensis
AFTAȘ	Anuarul Facultății de Teologie Sibiu
AFTOC	Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj
AISC	Anuarul Institutului de Studii Clasice
AJSL	American Journal of Semitic Languages and Literature
AM	Arheologia Moldovei
ANET	Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament
AȘUIT	Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
AUSS	Andrews University Seminary Studies
BA	Biblical Archaeologist
BAR	Biblical Archaeology Society
BASOR	Bulletin of the American Schools of Oriental Research
Bib	Biblica
BKC	The Bible Knowledge Commentary
BOR	Revista „Biserica Ortodoxă Română”
BT	The Bible Translator
BW	The Biblical World
C	Revista Cernăuți
CBQ	The Catholic Biblical Quarterly
DJD	Discoveries in the Judean Desert
EJ	Encyclopaedia Judaica
EBD	Eerdmans Dictionary of the Bible
Ed.	Editor, editură
ETR	Etudes theologiques et religieuses
GB	Revista Glasul Bisericii
HB	Harper's Bible
HSM	Harvard Semitic Monographs
HSS	Harvard Semitic Studies
HUCA	Hebrew Union College Annual, Cincinnati
IBMO	Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

IEJ	Israel Exploration Journal
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia
JANES	Journal of the Ancient Near Eastern Society of Columbia University
JBL	Journal of Biblical Literature
JJS	Journal of Jewish Studies
JNES	Journal of Near Eastern Studies, Chicago
JPOS	Journal of the Palestine Oriental Society
JSNT	Journal for the Study of the New Testament
JSOT	Journal for the Study of the Old Testament Biblical Studies
JSRI	Journal for the study of religions and ideologies
JTS	Journal of Theological Studies
KJV	King James Version
LB	Late Bronze Age
MA	Mitropolia Ardealului
MB	Mitropolia Banatului
MMS	Mitropolia Moldovei și Sucevei
MO	Mitropolia Olteniei
NIV	New International Version
O	Revista Ortodoxia
OS	Orizontul Sacru
PSB	Părinți și scriitori bisericești
RB	Revue biblique
ResQ	Restoration Quarterly
RRel	Review for Religious
RT	Revista Teologică
RTR	Reformed Theological Review
SBLDS	Society of Biblical Literature [SBL] Dissertation Series
SCIVA	Studii și cercetări de istorie vecheși arheologie
Sem	Semitica, Paris
SSBVA	Sfânta Scriptură Bartolomeu Valeriu Anania
ST	Studii Teologice
StLit	Studia liturgica
TAD	Textbook of Aramaic Documents from Ancient Egypt

TDNT	Theological Dictionary of the New Testament
TV	Teologie și Viață
UP	University Press
WBC	Word Biblical Commentary
XXL	Septuaginta

VECHIUL TESTAMENT			
Facerea	Fac	Tobit	Tob
Ieșirea	Ieș	Iudita	Iudita
Levitic	Lev	Baruh	Bar
Numerii	Num	Epistola lui Ieremia	EpIer
Deuteronomul	Deut	Cântarea celor trei tineri	Tin
Iosua	Ios	III Ezdra	3Ezd
Judecători	Jud	Înțelepciunea lui Solomon	Sol
I Regi	1Rg	Înțelepciunea lui Isus Sirah	Sir
II Regi	2Rg	Istoria Susanei	Sus
III Regi	3Rg	Bel și balaurul	Bel
IV Regi	4Rg	I Macabei	1Mac
I Paralipomena	1Par	II Macabei	2Mac
II Paralipomena	2Par	III Macabei	3Mac
Ezdra	Ezd	Rugăciunea regelui Manase	Man
Neemia	Ne		
Estera	Est	NOUL TESTAMENT	
Iov	Iov	Matei	Mt
Psalmi	Ps	Marcu	Mc
Pildele lui Solomon	Pilde	Luca	Lc
Ecclesiastul	Eccl	Ioan	In
Cântarea Cântărilor	Cânt	Faptele Apostolilor	FAp
Isaia	Is	Romani	Rom
Ieremia	Ier	I Corinteni	1Cor
Plângerile lui Ieremia	Plâng	II Corinteni	2Cor
Iezechiel	Iez	Galateni	Gal
Daniel	Dan	Efeseni	Ef
Osea	Os	Filipeni	Fil
Amos	Am	Coloseni	Col
Miheia	Mih	I Tesaloniceni	1Tes
Ioil	Ioil	II Tesaloniceni	2Tes
Avdie	Avd	I Timotei	1Tim
Iona	Iona	II Timotei	2Tim
Naum	Naum	Tit	Tit
Avacum	Avac	Filimon	Filim
Sofonie	Sof	Evrei	Evr
Agheu	Ag	Iacov	Iac
Zaharia	Zah	I Petru	1Pt
Maleahi	Mal	II Petru	2Pt
		I Ioan	1In
		II Ioan	2In
		III Ioan	3In
		Iuda	Iuda
		Apocalipsa	Apoc

BIBLIOGRAFIE

I. EDIȚII ALE SFINTEI SCRIPTURI

- ELLIGER, Karl et Wilhelm RUDOLPH, eds. *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Quae antea cooperantibus A. Alt, O. EISSFELDT, P. KAHLE ediderat R. KITTEL. Editio funditus renovata, adjuvantibus H. BARDTKE ... [et al.] cooperantibus H. P. RÜGER et J. ZIEGLER ediderunt K. ELLIGER et W. RUDOLPH; textum Masoreticum curavit H. P. RÜGER, Masoram elaboravit G. E. WEIL. Editio tertia emendata opera W. RUDOLPH et H. P. RÜGER, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1987.
- *Septuaginta*. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes. Edidit Alfred RAHLFS. Editio minor, duo volumina in uno. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1935.
- *Biblia Sacra*. Iuxta Vulgatam Versionem. 2 vol. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1975.
- *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești. Retipărită după 300 de ani în facsimil și transcriere cu aprobarea Sfântului Sinod, această ediție văzând acum, din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. București: IBMO, 1997.
- *Biblia adică Dumnezeasca Scriptură a Legii Vechi și a Celei Nouă tipărită în zilele Majestății Sale Carol I, Regele României*. București: Ed. Sfântului Sinod, 1914.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Diortosită de ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, București: IBMO, 2001.
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Daniel – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod. București: IBMO, 2011.
- *La Bible de Jerusalem*. Paris: Éditions du Cerf, 1999.
- *Septuaginta, Geneza. Exodul. Leviticul. Numerii. Deuteronomul*. Vol. coord. Cristian BĂDILIȚĂ, Francisca BĂLTĂCEANU, Monica BROȘTEANU, Dan SULȘANSCHI, București: Polirom, 2004.

- *The Holy Bible*. King James authorized version. Oxford: Oxford University Press, 1977.
- *Traduction Oecuménique de la Bible*. Paris: Société biblique française & Éditions du Cerf, 1988.

II. DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, LEXICOANE, CONCORDANȚE, MANUALE, CĂRȚI DE CULT

- ABRUDAN, Dumitru, și Emilian CORNÎTESCU. *Arheologia biblică*. Ediția a 2-a. Sibiu: IBMO, 2002.
- ACHIMESCU, Nicolae. *Istoria și filosofia religiilor. Religii ale lumii antice*. București: Basilica, 2015.
- AHARONI, Yohanan, și Michael AVI-YONAH. *The Macmillan Bible Atlas*. Revised ed. New York: Macmillan Publishing Co., 1977.
- ALBRIGHT, William Foxwell. *The Archaeology of Palestine*. 1949. Revised ed. Pelican Archaeology series. Harmondsworth. Middlesex, England: Penguin Books, 1956.
- ATTIAS, Jean-Christophe, și Esther BENBASSA. *Dicționar de civilizație iudaică*. București: Univers Enciclopedic, 1995.
- AVI-YONAH, Michael. *Encyclopedia of archeological excavations in the Holly Land*, vol. I. London: Oxford University Press, 1977.
- BIERBRIER, Morris L. *Historical Dictionary of ancient Egypt – second edition*. Maryland: Scarecrow Press, 2008.
- BONDALICI, Dumitru. *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*. Sibiu: Andreiana, 2010.
- BOTTERWECK G. Johannes, Helmer RINGREN, și Heinz-Josef, FABRY, ed. *Theological Dictionary of the Old Testament*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997.
- BRANIȘTE, Ene. *Liturgică generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, vol. I. București: Basilica, 2015.
- BRIDGER, David. *The new jewish enciclopedia*. New York: Behrman house, Inc. Publishers.
- BROMILEY, Geoffrey W. *The international standard Bible encyclopedia*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1986.

- CATAVASIER sau OCTOIH MIC. Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. București: IBMO, 2005.
- CHEVALIER Jean, și Alain GHEERBRANT. *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceieuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. 3. București: Artemis, 2009.
- CHIRILĂ, Ioan. *Curs de Arheologie biblică*. Cluj-Napoca: 22.10.2002.
- CIUDIN Nicolae. *Studiul Vechiului Testament: Manual pentru seminariile teologice*. București: IBMO, 2002.
- COGGINS R.J., și J.L. HOULDEN, ed. *A dictionary of biblical interpretation*. London: SCM Press, 1990.
- COMAN, Ioan. *Patrologie*, vol. II. București: IBMO, 1985.
- COMAN, Ioan. *Patrologie*, vol. III. București: IBMO, 1988.
- CONTENEAU, Georges. *Manuel d'archeologie orientale depuis les origines jusqu' à l'époque d'Alexandre*, vol. I-IV. Paris, 1927-1947.
- CURTIS Adrian. *Oxford Bible Atlas*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- DAGGER, Vandier J. *Manuel d'archéologie égyptienne VI*. Paris: Picard, 1978.
- DAVIS, John D. *The Westminster – Dictionary of the Bible*. Philadelphia: The Westminster Press, 1944.
- DAVY, Marie Madeleine. *Enciclopedia doctrinelor mistice*. 4 vol. Traducere de Constantin FĂGEȚAN, Cristian GAȘPAR, și Marius LAZURCA. Timișoara: Amarcord, 1997-2000.
- VILLER, Marcel, Charles BAUMGARTNER, și André RAYEZ. *Dictionnaire de spiritualité – Ascétique et mystique*. Paris: Editions du Cerf, 1958.
- DOGARU, Vasile, și Neculai DORNEANU. *Concordanță biblică tematică*. Iași: Trinitas, 2000.
- DOUGLAS, J.D. *Dicționar biblic*. Traducere de Liviu POP și John TIPEI. Oradea: Cartea Creștină, 1995.
- DUMITRAȘCU Nicu, Constantin VOICU. *Patrologie – manual pentru Seminariile teologice*. București: IBMO, 2006.
- EASTON M. *Easton's Bible dictionary*. Oak Harbor, WA: Logos Research Systems, Inc., 1996.
- EINSPAHR, BRUCE. *Index to Brown, Driver and Briggs. Hebrew and English lexicon of the Old Testament*. Chicago: Moody Press, 1976.

- EISSFELDT, Otto. *The Old Testament – An Introduction including the Acrophya and Pseudepigrapha, and also the also works of similar type from Qumran. The history of the formation of the Old Testament*, trans. Peter ACKROYD. New York: Harper and Row Publishers, 1965.
- ELIADE, Mircea, și Ioan CULIANU P. *Dicționar al religiilor*. București: Humanitas, 1996.
- FERGUSON, Sinclair B., și David WRIGHT F. *New dictionary of theology*. Leicester: Innter-Varsity Press, 1988.
- FOUILLOUX Danielle, Anne LANGLOIS, Alice La MOIGNÉ, Françoise SPIESS, Madeleine THIBAUT, și Renée TRÉBUCHON. *Dicționar cultural al Bibliei*, traducere din limba franceză de Ana VANCU, stilizare Diana SIMIONESCU. București: Nemira, 1998.
- FREE Joseph P., și Howard VOS F.. *Archaeology and Bible History*. Grand Rapids, Mi.: Zondervan Publishing House, 1992.
- FREEDMAN, David Noel, ed. *The Anchor Bible Dictionary*. New York: Doubleday, 1992.
- FREEDMAN, David Noel. *Eerdman' Dictionary of the Bible*. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2000.
- FRIEDRICH, Keil Carl. *Manual of biblical archaeology*, translated by Peter CHRISTIE. Edinburgh: T&T, 1887.
- GAMBLE, Clive. *Archaeology: The Basics*. London: Taylor & Francis e-Library, 2001.
- GRANT, Frederick C., și ROWLEY H.H.. *Dictionary of the Bible*, second edition, original edition by James HASTINGS. Edinburgh: T&T Clark, 1963.
- GRECEANU, Olga. *Mărturie în cuvânt și chip – vocabular al credinței și vieții spirituale*, vol. II. București: IBMO, 2011.
- HALLEY, Henry. *Manual biblic*. București: Door of hope, București, 1993.
- HARRIS, Robert Laird, Gleason Leonard ARCHER, și Bruce K. WALTKE. *Theological Wordbook of the Old Testament*, vol. I.. Chicago: Moody Press, 1980.
- HART, George. *Dicționarul zeilor și zeitelor Egiptului antic*. București: Artemis, 2004.
- HAYS, Daniel J., Scott DUVALL J., și Erwin PATE C.. *Dictionary of Biblical Prophecy and End Times*. Michigan, Grand Rapids: Zondervan, 2007.
- HENDRIKSEN, William, & KISTEMAKER S. J.. *New Testament commentary : Exposition of the Gospel According to John*. Accompanying biblical text is author's translation. New Testament Commentary, Vol. 1-2. Grand Rapids: Baker Book House, 1953.

- HOFFMEIER, James K. *Arheologia Bibliei*. Oradea: Casa Cărții, 2009.
- JONES, Lindsay. *Encyclopedia of Religion. Second edition*, Vol. IV. New York: Macmillan Reference USA, Thomas Gale, 2005.
- LAROUSSE, Jean. *Civilizații antice*. București: Enciclopedia Rao, 2008.
- LAROUSSE, Jean, Cristophe ATTIAS, și Esther BENBASSA. *Dicționar de civilizație iudaică*. București: Enciclopedică, 1999.
- LAROUSSE, Jean. *Din Antichitate până în Evul Mediu*. București: Enciclopedia Rao, 2003.
- LAWRENCE Paul. *Atlas de istorie biblică*. Oradea: Casa Cărții, 2007.
- LEON-DUFOUR, Xavier. *Vocabular de teologie Biblică*. București: Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2001.
- LITURGHIER. Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. București: IBMO, 2012.
- MANGEOT, E., și VACANT, A. *Dictionnaire de theologie catholique*. Paris: 1926.
- MCKENZIE, John L. *Dizionario biblico*. Assisi: Cittadela Edetrice, 1973.
- MEYERS, Eric M. ed. *The Oxford Encyclopedia of archaeology in the near east*. New York: Oxford University Press, 1997.
- MIHĂILĂ, Alexandru. *Introducere în Studiul Vechiului Testament*. București: 2006.
- MIHĂLCESCU, Irineu. *Istoria sfântă a Vechiului Testament și a Noului Testament*. București: IBMO, 1944.
- MILLER, Madeleine S., & Lane MILLER J. *Harper's Bible Dictionary*. New York: Harper&Brothers Publishers, 1973.
- MITROFAN, Ioan. *Introducere în Vechiul Testament*. Cluj-Napoca, 2001.
- MOISA, Constantin. *Dicționar biblic*, vol.I. București: Stephanus, 1995.
- MONLOUBOU, Louis. *Dictionnaire encyclopédique de la Bible*. Paris: Brepols, 1978.
- NEGEV, Avraham. *The Archaeological encyclopedia of the Holy Land*. New York: Prentice Hall Press, 1996.
- ONCIUL, Isidoru. *Arheologia biblică*. Cernăuți: Tipografia arhiepiscopală, 1884.
- PAT, Alexander. *Enciclopedia Bibliei*. Cluj-Napoca: Logos, 1996.
- PRAGER, Viviane, coord. *Dicționar enciclopedic de iudaism*. București: Hasafer, 2000.
- PRELIPCEANU, Vladimir, Nicolae NEAGA, Gheorghe BARNA și Mircea CHIALDA. *Studiul Vechiului Testament*. Manual pentru Institutele Teologice. Ediția a 3-a. Cluj-Napoca: Renașterea, 2003.

- ROBINSON, Edward. *A hebrew and english lexicon of the Old Testament, including the Biblical Chaldee*, translated from latin of William G. Boston: Crocker and Brewster, 1836.
- RUNES, Dagobert D. *Dicționar de iudaism*. București: Hasefer, 1997.
- SEMEN, Petre. *Arheologia biblică în actualitate*. Iași: Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1997.
- SEMEN, Petre. *Curs de Vechiul Testament*. Iași, 1995.
- SLUSANSCHI, Dan. *Dicționar enciclopedic al Bibliei*. București: Humanitas, 1998.
- STĂNILOAE, Dumitru. *Teologie dogmatică ortodoxă*, vol. 2. București:IBMO, 1978.
- STERN, Ephraim, ed. *The new encyclopedia of archaeological excavations in the Holy Land*, vol. 4. Jerusalem: Israel Exploration Society Carta: 1993.
- STERN, Ephraim, ed. *The new encyclopedia of archaeological excavations in the Holy Land*. vol. 5. Jerusalem: Israel Exploration Society: 2008.
- TARNAVSCHI, Vasile. *Arheologia biblică*. Cernăuți: 1930.
- *Târnosirea sau Slujba Sfințirii Bisericii*. Carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. București: IBMO, 2012.
- *The New Biblical Atlas and Scripture Gazetteer; with descriptive notices of the Tabernacle and the Temple*. Philadelphia: American Sunday School Union.
- TODORAN, Isidor, și Ioan ZĂGREAN. *Dogmatica ortodoxă. Manual pentru seminariile teologice*. Cluj-Napoca: Renașterea, 2000.
- TREFFRY, Diana. *Collins Concise Dictionary*. Glasgow: Harper Collins Publishers, 2000.
- VANHOOZER, Kevin J., ed. *Dictionary for theological interpretation of the Bible*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2005.
- VASILESCU, Emilian. *Istoria religiilor*. București: IBMO, 1975.
- VON RAD, Gerhard. *Theologie de l'Ancient Testament*. Paris: Labor et fides, 1971.
- VON RAD, Gerhard. *Old Testament Theology, The theology of Israel's historical traditions, I*, trad. STALKER D.M.G.. Edinburgh: Oliver and Boyd, 1973.
- WERBLOWSKY, Zwy R.J., și Geoffrey WIGODER ed. *The Oxford Dictionary of the jewish religion*. New York: Oxford University Press, 1997.
- WIGODER, Geoffrey. *Enciclopedia iudaismului*. București: Hasefer, 2006.
- WIGODER, Geoffrey. *The new standard jewish encyclopedia*. New York, 1992.

- WILSON, Walter. *A Dictionary of Bible Types*. Albany, OR USA: Ages Software, 1999.

III. RESURSE IUDAICE

- COHEN, A. *Talmudul*. Traducere din franceză de C. LITMAN. București: Hasefer, 1999.
- DANBY, Herbert. *The Mishnah*. Oxford: Oxford University Press, 1933.
- GINZBERG Louis. *Legends of the jews*. Vol. I, trad. Henrietta SZOLD și Paul RADIN. Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2003.
- JOSEPHUS, Flavius. *Antichități iudaice, I*. Traducere, note și indice de nume Ion Acsan. București: Hasefer, 2004.
- JOSEPHUS, Flavius. *Antichități iudaice, II*. Traducere, note și indice de nume Ion Acsan. București: Hasefer, 2001.
- *The works of Josephus complete and unabridged*, translated by William WHISTON. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1996.
- NEHER, Andre. *Moise și vocația iudaică*. București: Hasefer, 2002.
- NEUSNER, Jacob. *Making God' Word Work – A Guide to the Mishnah*. New York: Continuum, 2004.
- PHILON D'ALEXANDRIE. *De Abrahamo*. Introduction, traduction et notes par Jean GOREZ, Collection „Œuvres de Philon d'Alexandrie”. vol. 20. Paris: Éditions du Cerf, 1966.
- PHILON D'ALEXANDRIE. *De Cherubim*. Introduction, traduction et notes par Jean GOREZ, Collection «Œuvres de Philon d'Alexandrie». vol. 3. Paris: Éditions du Cerf, 1963.
- PHILON D'ALEXANDRIE. *De Opificio Mundi*. Introduction générale par Roger ARNALDEZ; Introduction, traduction et notes par Roger ARNALDEZ, Collection «Œuvres de Philon d'Alexandrie » vol. 1. Paris: Éditions du Cerf, 1961.
- PHILON D'ALEXANDRIE. *De Specialibus Legibus I-II*. Introduction, traduction et notes par Suzanne DANIEL, Collection «Œuvres de Philon d'Alexandrie». vol. 24. Paris: Éditions du Cerf, 1975.
- PHILON D'ALEXANDRIE. *De Virtutibus*. Introduction et notes de R. ARNALDEZ, traduction de P. DELOBRE, M.-R. SERVEL, și A.M. VERILHAC. Collection « Œuvres de Philon d'Alexandrie». vol. 26. Paris: Éditions du Cerf, 1962.

- PHILON D'ALEXANDRIE. *Legum Allegoriae I-III*. Introduction, traduction et notes par Claude MONDÉSERT, Collection «Œuvres de Philon d'Alexandrie». vol. 2. Paris: Éditions du Cerf, 1962.
- PHILON DIN ALEXANDRIA. *Comentariu alegoric al Legilor sfinte după lucrarea celor șase zile*. Traducere, introducere și note de Zenaida Anamaria LUCA. București: Herald, 2006.
- PHILON DIN ALEXANDRIA. *Viața lui Moise*. Prefață de Alexandru BARNEA. Cuvânt asupra ediției, traducere și note de Ion ACSAN. București: Hasefer, 2003.
- SOLOMON, Norman. *The Talmud. A Selection*. Selected, translated and edited by. London: Penguin Group, 2009.
- STAROBINSKI-ŞAFRAN, Esther. *Tuفیşul și vocea. Exegeză și gândire iudaică*. Traducere și postfață de Țicu GOLDSTEIN. București: Hasefer, 2003
- ŞAFRAN, Alexandru. *Israel și rădăcinile sale*. București: Hasefer, 2002.
- VERMES, Geza. *The Complete Dead Sea Scrolls in English*. Revised edition. London: Penguin Books, 2004.

IV. RESURSE PATRISTICE

- AMBROZIE AL MILANULUI. „Scrieri I. Hexaameronul.” În *PSB* 50. Tradus de Teodor BODOGAE, Nicolae NEAGA, și Maria HETCO, după textul latin publicat în colecția *Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum*, vol. 32, Viena, 1897-1902. București: IBMO, 2007.
- AMBROZIE CEL MARE. „*Tâlcuiri la Facere*.” 3 vol. Traducere din limba latină de Andreea STĂNCIULESCU. Galați: Cartea Ortodoxă, 2007.
- CLEMENT ALEXANDRINUL. „Scrieri I.” În *PSB* 4. Trad., introd. și note Dumitru FECIORU. București: IBMO, 1982.
- CUVIOSUL NICHITA STITHATUL. „Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință.” În *Filocalia* 35. vol. 6. Trad. Dumitru STĂNILOAE. București: Humanitas, 2006.
- GRIGORIE DE NYSSA. „*Cuvânt apologetic la Hexaameron*.” În *PSB* 30. Traducere și note de Teodor BODOGAE. București: IBMO, 1998.
- GRIGORIE DE NYSSA. „*Despre facerea omului*.” În *PSB* 30. Traducere și note de Teodor BODOGAE. București: IBMO, 1998.

- GRIGORIE DE NYSSA. „*Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute.*” În *PSB* 29. Traducere de Dumitru STĂNILOAE și Ioan BUGA. Note de Dumitru STĂNILOAE și indice de Ioan BUGA. București: IBMO, 1982.
- GRIGORIE DE PALAMA. „Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie; al treilea dintre cele din urmă. Despre sfânta lumină.” În *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși. vol. VII.* Traducere, introducere și note Dumitru STĂNILOAE. București: IBMO, 1977.
- IOAN HRISOSTOM. *Bogățiile oratorice.* Oradea: Pelerinul Român, 2002.
- IOAN HRISOSTOM. „Scrieri I - Omilii la Facere.” În *PSB* 21 . Traducere, introducere, indice și note de Dumitru FECIORU. București: IBMO, 1987.
- IOAN HRISOSTOM, „Scrieri II - Omilii la Facere.” În *PSB* 22. Traducere, introducere, indici și note de Dumitru FECIORU. București: IBMO, 1989.
- MAXIM MĂRTURISITORUL. „Ambigua – tâlcuiri ale unor locuri cu multe și adânci înțelesuri din Sfinții Dionisie Areopagitul și Grigorie Teologul.” În *PSB* 80. Traducere, introducere, indici și note de Dumitru STĂNILOAE. București: IBMO, 1983.
- ORIGEN. „Scrieri alese. Din lucrările exegetice la Vechiul Testament, Omilii la Facere.” În *PSB* 6. Trad. Teodor BODOGAE, Nicolae NEAGA, și Zorica LAȚCU, studiu introductiv și note Teodor BODOGAE. București: IBMO, 1981.
- ORIGEN. „Omilii la cartea Iosua.” În *PSB* 6. Trad. Teodor BODOGAE, Nicolae NEAGA, și Zorica LAȚCU, București: IBMO, 1981.
- ORIGEN. „Scrieri alese I. Omilii la Numeri XXIII.” În *PSB* 6. Trad. Teodor BODOGAE, Nicolae NEAGA, și Zorica LAȚCU, studiu introductiv și note Teodor BODOGAE. BUCUREȘTI: IBMO, 1981.
- ORIGEN. *Omilii și adnotări la Exod.* Ediție bilingvă, traducere, studiu introductiv și note de Adrian MURARU. Iași: Polirom, 2006.
- ORIGEN. *Omilii și adnotări la Levitic.* Ediție bilingvă, traducere, studiu introductiv și note de Adrian MURARU. Iași: Polirom, 2006.
- ORIGEN. *Omilii, comentarii și adnotări la Geneză.* Ediție bilingvă, traducere, studiu introductiv și note de Adrian MURARU. Iași: Polirom, 2006.
- *Pocăința sau întoarcerea la Dumnezeu. Extrase din Omiliile duhovnicești ale Sfântului Macarie Egipteanul.* București: Bizantină: 2010.
- SF. IOAN GURĂ DE AUR, „Cum trebuie să conducă cei căsătoriți?” *P.G.* LI.
- SF. MACARIE MGIPTEANUL. „Scrieri. Omilii duhovnicești.” În *PSB* 34. Traducere Constantin CORNÎTESCU, introd. indici și note N. CHIȚESCU. București: IBMO, 1992.

- SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI. „Scrieri I. Închinarea și slujirea în duh și adevăr.” În *PSB* 38. Traducere, introducere și note Dumitru STĂNILOAIE. București: IBMO, 1991.
- SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI. „Glafiere.” În *PSB* 39. Trad. Dumitru STĂNILOAIE. București: IBMO, 1991.
- SF. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, „Cateheza XVIII, 25-27.” În *Catehezele*. Tradus de Dumitru FECIORU. București: IBMO, 1943.
- SF. CIPRIAN. *Despre rugăciunea domnească*. București: IBMO, 1981.
- SF. IRINEU DE LUGDUNUM. *Demonstrația propovăduirii apostolice*. Traducere de Remus RUS. București: Meteor Publishing, 2016.
- VASILE CEL MARE. „Omilii la Hexaimeron.” În *PSB* 17. Traducere, introducere indici și note de Dumitru FECIORU. București: IBMO, 1986.

V. COMENTARIILIBLICE

- ACKROYD, PETER R. *Exile and restoration*. Philadelphia: The Westminster Press, 1968.
- ANDERSON, A.A. *World Biblical Commentary. 2 Samuel*. vol. 11. Dallas, Texas: Word Books, Publishers, 1989.
- ASHBY, G. W. *Go out and meet God: A commentary on the Book of Exodus*. International theological commentary 122. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans, 1997.
- BALDWIN, Joyce G. *Haggai, Zechariah, Malachi - an introduction and commentary*. Illinois: Inter-Varsity Press, 1972.
- BALMER, Kelly H. *The Layman's Bible commentary. The book of Judges. The book of Ruth. The first and second books of Samuel*, vol. 6. Richmond: John Knox Press, Richmond, 1965.
- BARTON, John, și John MUDDIMAN. *The Oxford Bible Comentary*. New York: Oxford University Press, 2001.
- BLENKINSOPP, Joseph. *Ezekiel. Interpretation a Bible commentary for teaching and preaching*. Westminster: John Knox Press, 2012.
- BLENKINSOPP, Joseph. *Ezra-Nehemiah a commentary*. Philadelphia: The Westminster Press, 1988.
- BLOCK, Daniel I. *The Book of Ezekiel, chapters 25-48*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1998.

- BROWN, Raymond E., Joseph FITZMEYER A., și Roland E. MURPHY, coord. *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*. Vol. 1. Traducere de Dumitru GROȘAN. Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2005
- BROWN, Raymond E., Joseph FITZMEYER A., și Roland E. MURPHY, coord. *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură. Pentateuhul*. Vol. 2. Traducere de Dumitru GROȘAN. Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2007.
- BROWN, Raymond E., Joseph FITZMEYER A., și Roland E. MURPHY, coord. *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură – Cronicile*. Vol. 6. Traducere de Dumitru GROȘAN. Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2011.
- BUTTRICK, George. *The interpreter's – Commentary of the Bible*. Nashville: Abingdon Press, 1971.
- CALVIN, John. *Commentaries – Twelve minor prophets, Habakkuk, Zephaniah, Haggai*. Vol IV. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House, 1979.
- CAMPBELL, F. Antony. *II Samuel*. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2003.
- CARSON, D. A. *New Bible commentary: 21st century edition. Ezekiel*. Leicester, England: Inter-Varsity Press, 1994.
- CHILDS, Brevard S. *The Book of Exodus*. The Old Testament Library series. Philadelphia: Westminster Press, 1974.
- CHIRILĂ, Ioan. *Cartea profetului Osea. Breviarum al gnoseologiei Vechiului Testament*. Teză de doctorat. Cluj-Napoca: Limes, 1999.
- CHRISTIAN Karl, și Wilhelm Felix BÄHR. *The Books of the Kings. Book I*. William Graham SUMNER, și Edwin HARWOOD, ed. Logos Library System, 2010.
- CLARKE, Adam. *Clarke's Commentary: I Kings*. Albany: Ages Software, 1999.
- COHEN, A., ed. *Chronicles*, 1975.
- COLE, Alan. *Exodus an introduction and commentary*. London: The Tyndale Press, 1973.
- CONGAR, Yves. *The Mystery of the Temple*. London: Burns & Oates, 1962.
- COOKE, G.A. *A critical and exegetical commentary on the book of Ezekiel*. Edinburgh: T&T Clark, 1936.
- COOPER, Lamar Eugene. *Ezekiel (electronic ed.). vol. 17*: Logos Library System. The New American Commentary. Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2001.
- CURTIS, Edward & Albert MADSEN. *A Critical and Exegetical Commentary on the books of Chronicles*. Edinburgh: T&T Clark LTD, 1910.

- DILLARD, Raymond B. „2 Chronicles.” În *WBC 15*. Waco, TX: Word Books, 1988.
- DOZEMAN, B. Thomas. *God on the Mountain: A Study of Redaction, Theology and Canon in Exodus 19-24*. Atalanta: Scholars Press, 1989.
- DUGUID, Iain M.. *Ezekiel and the leaders of Israel*. New York: E.J.Brill, 1994.
- DURHAM, John. *Word Biblical Commentary: Exodus*. Vol. 3. Dallas:Word Incorporated, 2002.
- EICHRODT, Walther. *Theology of the Old Testament*. Philadelphia: The Westminster Press, 1959.
- EISSFELDT, Otto. *The Old Testament – an introduction*. New York: Harper&Row, Publishers, 1965.
- FĂRĂGĂU, Beniamin. *I Cronici*. Cluj-Napoca: Risoprint, 2012.
- FENSHAM, Charles M. *The Books of Ezra and Nehemiah*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1982.
- FRUCHTENBAUM, Arnold. *Ariel's Bible commentary : The books of Judges and Ruth*. San Antonio. Tex.: Ariel Ministries, 2006.
- GAEBELIN, Frank, ed. *The expositors Bible commentary. Vol. IV*. Grand Rapids, Michigan: Regency reference Zondervan Publishing House, 1988.
- GOLDSTEIN, Jonathan A. *II Maccabees: A new translation with introduction and commentary*. New Haven, London: Yale University Press, 2008.
- GOTTWALD, Norman K. *All the kingdoms of the earth*. New York: Harper&Row, Publishers, 1964.
- GRAY, John. *I-II Kings a commentary*. Philadelphia: The Westminster Press, 1963.
- HALS, Ronald M. *Ezekiel. The Forms of the Old Testament Literature*. Vol. 19. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1989.
- HARRISON, R.K. *Introduction to the old testament*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1969.
- HATCH, Edwin și Henry A. REDPATH. *A concordance to Septuagint and the other greek versions of the Old Testament*. Graz: Akademische Druk-u.Verlagsanstalt, 1975.
- HENRY, Matthew. *Commentary on the whole Bible*. Hendrickson Publishers. Inc., 1995.
- HENRY, Matthew. *E4's Matthew Henry's Complete 6 Volume Commentary*. Electronic ed.
- HOLMGREN, Frederick Carlson. *A commentary of the Books of Ezra and Nehemiah*. Edinburgh: The Handsel Press Ltd., 1987.

- HOUTMAN, Cornelis. *Exodus*. Kampen: Kok Publishing House, 1993.
- MAYS James L. ed. *Harper's Bible Commentary*. San Francisco: Harper & Row, 1998.
- KEIL, C. F., și Franz DELITZSCH. *Commentary on the Old Testament in ten volumes. 1&2 Kings, 1&2Chronicles, Ezra, Nehemiah, Esther*. Vol III. Translated by James MARTIN. Biblical Commentary on the Old Testament. N.p.; reprint ed. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1988.
- KEIL, C. F., și Franz DELITZSCH. *Commentary on the Old Testament in ten volumes. Ezekiel, Daniel*. Vol IX. Translated by James MARTIN. Biblical Commentary on the Old Testament. N.p. reprint ed. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1988.
- KEIL, C. F., și Franz DELITZSCH. *The Pentateuch*. Vol.3. Translated by James MARTIN. Biblical Commentary on the Old Testament. N.p. reprint ed. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1988.
- KIDNER, Derek. *Ezra and Nehemiah an introduction and commentary*. Illinois: InterVarsity Press, 1979.
- *KJV Bible commentary*. Edward E. HINDSON, și Woodrow Michael KROLL ed. Nashville: Thomas Nelson, 1997.
- KNOWLES, Andrew. *The Bible guide*. Includes index. Minneapolis, MN: Augsburg, 2001.
- KOCH, Klaus. *The prophets*. Vol. I-II. Philadelphia: Fortress Press, 1984.
- LIENHARD Joseph T. & Ronnie ROMBS J.. *Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy*. Ancient Christian Commentary on Scripture OT 3. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 2001.
- Levy David M.. *The tabernacle: Shadows of the Messiah : Its sacrifices, services, and priesthood*. Bellmawr, NJ: Friends of Israel Gospel Ministry, 1993.
- MACDONALD, William. *Comentariul biblic al credinciosului*. Trad. Doru MOTZ. Oradea: Lampadarul de Aur, Oradea, 2002.
- MACLEAR G.F. *The Cambridge Bible for Schools and Colleges. The book of Joshua*. London: Cambridge University Press Warehouse, 1885.
- MAYS, James L.. *Harper's Bible commentary*. San Francisco: Harper & Row, 1996.
- MEYERS, Carol L., & Eric MEYERS M.. *Haggai and Zechariah*. New York: Doubleday&Company Inc. Garden City, 1987.
- MCKELVEY, R.J. *The New Temple: The Church in the New Testament*. Oxford: Oxford University Press, 1968.

- MYERS, Jacob M.. *II Chronicles – the anchor Bible*. New York: Garden City, 1965.
- OGILVIE, Lloyd J., și Leslie ALLEN. *The preacher's commentary. 1-2 Chronicles*. Nashville, Tennessee: Thomas Nelson Publishers, 1987.
- PETERSEN, David L. *Haggai and Zechariah 1-8 a commentary*. Philadelphia: The Westminster Press, 1984.
- PFEIFFER, Charles F., și Everett HARRISON F.. *The Wycliffe Bible commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- POOLE, Matthew. *A commentary of the Holly Bible (Genesis-Job)*, vol. I. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1979.
- POOLE, Matthew. *A commentary of the Holly Bible (Psalms-Malachi)*. Vol. II. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1979.
- RADMACHER Earl D., Ronald ALLEN B. & Wayne HOUSE. *Nelson's new illustrated Bible commentary (Is 19,19)*. Nashville: T. Nelson Publishers, 1999.
- RENNES, Jean. *Le Deuteronomie*. Genève: Labor et Fides, 1967.
- RICE, Gene. *A commentary of the Book of I Kings*. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1990
- SELMAN, Martin J. *2 Chronicles*. Leicester: Innter-Varsity Press, 1994.
- SPILLY, Alphonse P. „2 Maccabees.” În *The Collegeville Bible commentary: Based on the New American Bible with revised New Testament*. Previously published in 36 separate booklets. Dianne BERGANT & Robert KARRIS J., ed. Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 1989.
- STUART, Douglas & Lloyd OGILVIE J. *The Preacher's Commentary Series. Ezekiel*. Vol. 20. Nashville, Tennessee: Thomas Nelson Inc., 1989.
- STUHLMUELLER, Caroll. *A commentary of the Books of Haggai and Zechariah*. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1961.
- TARNAVSCHI, Vasile. *Geneza introducecere și comentar*. Cernăuți: Societatea Tipografică Bucovineană, 1907.
- TAYLOR, John B. *Ezekiel an introduction and commentary*. Illinois: Inter-Varsity Press, 1973.
- TOFANĂ, Stelian. *Iisus Hristos Arhiereu Veșnic după Epistola către Evrei*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000.
- *The interpreters Bible*. Vol. III. New York: Abingdon Press Nashville, 1946.
- *The Pulpit Commentary: Ezekiel*. Vol. II. H. D. M. SPENCE, și Joseph S. EXELL, ed., Bellingham WA: Logos Research Systems, Inc., 2004.

- USCA Ioan Sorin. *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți. Facerea*. Vol. I. București: Christiana, 2002.
- USCA Ioan Sorin. *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți. Ieșirea*. Vol. II. București: Christiana, 2002.
- VAWTER, Bruce și Hoppe LESLIE J. *A commentary of the Book of Ezekiel*. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1991.
- VERHOEF, Pieter A. *The Books of Haggai and Malachi*. Grand Rapids: Wm.B. Eerdmans Publishing Co., 1987.
- VITTIS, Evsevios. *Tâlcuiri la Apocalipsă*, vol. II, traducere din limba greacă de Ovidiu LĂZĂRESCU. Galați: Egumenița, 2011.
- WALVOORD, J. F, ZUCK, R. B, & DALLAS THEOLOGICAL SEMINARY. *The Bible knowledge commentary: An exposition of the scriptures*. Wheaton, IL: Victor Books, 1983-c1985.
- WIERSBE, Warren W. *Be reverent*. Colorado Springs, Colo.: Chariot Victor/Cook Communications, 2000.
- ZÖCKLER, Otto. *The Books of the Chronicles*. Greifswald, 1873.

VI. VOLUME DE SPECIALITATE

- ABRUDAN, Dumitru. *Cărțile didactico-poetice*. Sibiu: Universității Lucian Blaga, 2001.
- AHLSTRÖM, G.W. *Royal Administration and National Religion in Ancient Palestine*. Leiden: L.J. Brill, 1982.
- ALBRIGHT, William Foxwell. *From the Stone Age to Christianity – Monotheism and the Historical Process*. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1940.
- ANCILLI, Ermano. *La santità cristiana, dono di Dio e impegno dell'uomo*. Pontificio Istituto di spiritualità del Teresianum, 1980.
- ARNOLD, Bill T., Richard HESS S. *Ancient Israel's history. An introduction to issues and sources*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2014.
- ASCHAM BAYNE, John. *The religion of Israel*. New York, Cincinnati: The Abingdon Press, 1918.
- BAHR, W.F, Karl CHRISTIAN. *Symbolik der mosaischen Stiftshütte, eine Vertheidigung Dr. Luther's gegen Dr. Bähr*, Leipzig: 1841. Accesat 31 ianuarie 2017, <https://archive.org/details/symbolikdermosa00baehgoog>.

- BAKER Eric W. *The Eschatological Role of the Jerusalem Temple. An Examination of the Jewish Writings dating from 586 BCE to 70 CE.* Hamburg: Anchor Academic Publishing, 2015.
- BANU, I. *Profeții biblici vorbind filosofiei.* București: Științifică, București, 1994.
- BAKER , Margaret. „What did king Josiah Reform?” În *Glimpses of Lehi's Jerusalem.* John W. WELCH, David R. SEELY și Joann SEELY, ed. Provo, Utah: 2004.
- BARTON, John, John ROGERSON, David CINES, și Paul JOYCE. *Beginning Old Testament Study.* St. Louis, Missouri: Chalice Press, 1998.
- BAUCKHAM, Richard. *Jesus and the God of Israel. God crucified and other studies on the New Testament's Christology of Divine identity.* Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2008.
- BEALE, G.K. *The Temple and the Church's Mission. A biblical theology of the dwelling place of God.* Downers Grove, Illinois: Inter Varsity Press, 2004.
- BEAUCAMP, Evode. *Les prophètes d'Israel.* Paris: Éditions du Cerf, 1987.
- BECKING, Bob, Meindert DIJKSTRA, Marjo C.A. KORPEL, & Karel J.H. VRIEZEN. *Only one God?: Monotheism in ancient Israel and the veneration of the goddess Asherah,* Vol 77. London: Sheffield Academic Press, 2001.
- BENSIMHON, Raphaël. *Avodath Hakodech: Temple, Sacrifices, Sanctuaire,* 1987.
- BEN-SASSON, H. H. *A history of Jewish People.* Harvard: Ninth Printing, 1994.
- BERTHOLET, Alfred. *A History of Hebrew Civilization.* translated by A.K. DALLAS. Eugene. Oregon: Wipf and Stock Publishers, 2004.
- BIZĂU, Ioan. *Experiența liturgică a prezenței lui Dumnezeu în viața lumii.* Cluj-Napoca: Eikon, 2012.
- BLENKINSHOP, Joseph. *Une histoire de la prophétie en Israel.* Paris: Éditions du Cerf, 1993
- BLUNT, A. W. F. *The prophets of Israel.* Oxford, 1929.
- BOADT, Lawrence. *Reading the Old Testament – An Introduction.* New York: Paulist Press, 1984.
- BOENGER, A. *La Sainteté de Dieu dans L'Ancien Testament.* Strasbourg. 1976.
- BOHMBACH, Sandra. *An introduction to the hebrew Bible.* London:Westminster John Knox Press, 2008.
- BRAUN, Mark. *Deuteronomy. The People's Bible.* Milwaukee,Wis.: Northwestern Pub. House, 2000.
- BRIGHT, John. *A history of Israel.* Philadelphia: Westminster Press, 1981.

- BRUEGGEMANN, Walter. *An unsettling God: The heart of hebrew Bible*. Minneapolis: Fortress Press, 2009.
- BUD, Paula. *Şabatul: istorie şi eshatologie*. Cluj-Napoca:Limes, 2008.
- BURNIER – GENTON, Jean. *Ézéchiél fils d'homme*. Genève: Labor et Fides, 1982.
- BUSINK, A. *Der Tempel von Jerusalem: von Salomo bis Herodes*. Leiden: E.J. Brill, 1970.
- CAILLOIS, Roger. *L'homme et le sacré*. Paris: Gallimard, 1980.
- CASEL, Odon. *Le mémorial du Seigneur dans la liturgie de l'antiquité chrétienne : les pensees fondamentales du Canon de la messe*. Paris: Éditions du Cerf, 1945.
- CASSUTO, Umberto. *A Commentary on the Book of Exodus*. Translated by Israel Abrahams. Reprinted. English ed. Jerusalem: Magnes Press, 1983.
- CHAMOUX, François. *Civilizația elenistică*. București: Meridiane, 1985.
- CHAMOUX, François. *Civilizația greacă*. București: Meridiane, 1985.
- CHARPENTIER, Etienne. *Să citim Vechiul Testamen*. București: Arhiepiscopiei Romano- Catolice, 1998.
- CHALVON-DEMERSAY, Guy. *Le symbolisme du Temple et le nouveau Temple*. Thèse de doctorat. Paris: Institut Catholique de Paris, 1991.
- CHIRILĂ, Ioan. *Sfânta Scriptură – Cuvântul Cuvintelor*. Cluj-Napoca: Renașterea, 2010.
- CHOURAQUI, Andre. *Statul Israel*. București: Corint, 2001.
- CLEMENTS, Ronald E. *Dumnezeu și Templul. Ideea deprezență divină în vechiul Israel*, traducere din limba engleză Iuliana ILIE. Alba Iulia: Reîntregirea, 2015.
- COMAY, Joan. *The Temple of Jerusalem, with the History of the Temple Mount*. Londra: 1975
- COMTE, Fernard. *Mari figuri ale Bibliei*. București: Humanitas, 1995.
- CONGAR, Yves. *The mystery of the Temple or the manner of God's P resence to His Creature from Genesis to Apocalypse*. Translated by Reginald F. TREVETT. Westminster, Maryland: The Newman Press, 1961.
- COOGAN, Michael. *The new Oxford adnotated Apocrypha*. New York: Oxford University Press, 2007.
- COCAGNAC, Maurice. *Les corps et le Temple*. Paris: Les Éditions du Cerf: 1999.
- CRAINIC, Nichifor. *Nostalgia Paradisului*. Iași: Moldova, 1994.
- CURINSCHI-VORONA, Gheorghe. *Istoria universală a arhitecturii ilustrată*. București: Tehnică, 1982.

- CURTIS, Adrian. *Bible atlas*. New York: Oxford University Press, 2007.
- DAICOVICIU, Constantin. *Așezările dacice din Munții Orăștiei*. București, 1951
- DAICOVICIU, Constantin. *Cetatea dacică de la Costești*. Materiale, VII. 1961.
- DAICOVICIU, Constantin. *Istoria României*. Vol. I. București, 1960.
- DANIEL, Constantin. *Cultura spirituală a Egiptului antic*. București: Cartea românească, 1985
- DAY, John. *Yahweh and the Gods and Goddesses of Canaan*. Londra: A&C Black, 2002.
- THOMPSON de GRUMMOND, Nancy, și Erika SIMON. *The religion of the etruscans*. Austin: University of Texas Press, 2006.
- DELUMEAU, Jean. *Religiile lumii*. București: Humanitas, 1996.
- DESMOND, Alexander T. & Simon J. GATHERCOLE. *Heaven on Earth*. Carlisle, England: Paternoster Press, 2004.
- DEVRIES, La Moine F. *Cities of the Biblical World. An introduction to the archaeology, geography and history of Biblical Sites*. Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers, 1997.
- DIACONESCU, Alexandru. *Mari civilizații ale Orientului Antic*. Cluj-Napoca: Accent 2001.
- DIACONESCU, Alexandru. *Mari civilizații ale Orientului antic. Civilizația sumero-akkadiană și asiro-babiloniană*. Vol. II. Cluj-Napoca, 2012.
- DIAMOND, Eliezer. *Holy men and Hunger Artists: Fasting and Asceticism in Rabbinic Culture*. New York: Oxford University Press, 2004.
- DRÎMBA, Ovidiu. *Istoria culturii și civilizației*. București: Științifică și Enciclopedică, 1984
- EDELMAN, Diana V., Philip R. DAVIES, Christophe NIHAN, și Thomas RÖMER. *Opening the Books of Moses*. London: Routledge, 2014.
- EDERSHEIM, Dr. *The Temple. It's ministry and services as they were at the time of Jesus Christ*. New York: Hodder & Stoughton, 1995.
- EISENBERG, Josy. *Iudaismul*. București: Humanitas, 1995.
- EISENBERG, Josy. *O istorie a evreilor*. București: Humanitas, 1993.
- ELIADE, Mircea. *Morfologia religiilor*. București: Jurnalul Literar, 1993.
- ELIADE, Mircea. *Imagini și simboluri*. București: Humanitas, 1994.
- ELIADE, Mircea. *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vol I. Chișinău: Universitas, 1992.

- ELIADE, Mircea. *Misterele și inițierea orientală*. București: Humanitas, 1998.
- ELIADE, Mircea. *Sacrul și porfanul*. București: Humanitas, 1992.
- FERGUSSON, J. *The Temples of the Jews and other Buildings in the Haram Area*. Londra: 1978.
- FRETHEIM, Terence. *The Pentateuch*. Nashville: Abingdon Press, 1996.
- FLUSSER, David. *Judaism of the Second Temple Period. The Jewish sages and their literature*. Vol. 2. Translated by Azzan YADIN. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2009.
- GALBRAITH, David B., Kelly D. OGDEN, și Andrew C. SKINNER, *Jerusalem – The eternal city*. Salt Lake City: Deseret Book Company, 1996.
- GIBSON, J.C.L. *Canaanite myths and legends*. New York: T&T Clark International, 2004.
- GLODARIU, Ioan. *Introducere în istoria antică a României*. Cluj-Napoca: Accent, 2001.
- GOMES, Jules Francis. *The Sanctuary of Bethel and the configuration of israelite identity*. Berlin: Walter de Gruyter, 2006.
- GOSTAR, Nicolae. *Cetățile dacice din Moldova*. București: 1969.
- LESTER Grabbe L. *A history of the jews and judaism in the Second Temple period*. Vol. I. Yehud: A history of the Persian province of Judah, London: T&T Clark International, 2004.
- LEVERING, Matthew. *Sacrifice and Community. Jewish Offering and Christian Eucharist*. Oxford: Blackwell Publishing, 2005.
- LEVINE, B. A.. *In the Presence of the Lord: A Study of Cult and Some Cultic Terms in Ancient Israel*. Leiden: E. J. Brill, 1974.
- GUDAMET, Jean. *Les Institutions de l' Antiquité*. Paris: Éditions Montchrestien, 2002.
- HAMBLIN, William J., și David Rolph, SEELY. *Templul lui Solomon - mit și istorie*. București: Enciclopedia Rao, 2008.
- HARAN, Menahem. *Temples and Temple-Service in Ancient Israel. An Inquiry into the Character of Cult Phenomena and the Historical Setting of the Priestly School*. Oxford: The Clarendon Press, 1978.
- HÂRLĂOANU, Alfred. *Istoria universală a poporului evreu*. București: Zarkony, 1992.
- HÂRLĂOANU, Alfred. *O istorie a mozaismului și a Israelului antic*. București: Neemira, 2001.
- HESCHEL, Abraham. *The prophets*. New York: Perennial Classics, 2001.

- HILLERS, Delbert R. *Covenant: The History of a Biblical Idea*. Baltimore: John Hopkins Press, 1969.
- *Histoire d'Hérodote*. Traduite du grec par LARCHER, I. Paris: Charpentier, Libraire-Éditeur, 1850.
- Steve, ISRAEL, și Daniel WOOL. *Les sources de Jérusalem période du Premier Temple (entre 1000 et 586 av. l'ère chrétienne)* 1-2. Jerusalem: Education Matters, 1995.
- JHONSON, Paul. *O istorie a evreilor*. București: Hasefer, 2001.
- KARTVEIT, Magnar. *The origins of the samaritans*. Leiden: Boston, 2009.
- KENYON Kathleen M. *Jerusalem: excavating 3000 years of history (New Aspects of Antiquity)*. London: Thames and Hudson, 1967.
- KENYON, Kathleen M. *The buildings of Samaria. Samaria-Sebaste I*. London: PEF, 1942.
- KNIGHT, Judson. *Ancient Civilizations: Almanac*. Detroit: U·X·L an imprimant of Gale Group, 1999.
- KRAMER, S.N. *Istoria începe la Sumer*. București: Științifică, 1962.
- LARCHET, Jean-Claude. *Biserica, Trupul lui Hristos. I. Natura și structura Bisericii*. în românește de Marinela BOJIN. București: Sofia, 2013.
- LEBEAU, Richard. *Une histoire des hebreux*. Paris: Éditions Tallandier, 1998.
- LEVANSON, John D. *Sinai & Zion. An entry to the Jewish Bible*. New York: Harper Collins Publishers, 1985.
- LEVINE, B. A. „On the Presence of God in Biblical Religion”, în *Religions in Antiquity: Essays in Memory of Erwin Ramsdell Goodenough*, ed. J. NEUSNER. Studies in History of Religion 14. Leiden: E.J. Brill, 1968, 71–87.
- LIOY, Dan. *Axis of Glory. A Biblical and Theological Analysis of The Temple Motif in the Scripture*. New York: Peter Lang Publishing, Inc, 2010.
- LITMAN, C. *Schiță a poporului evreu*. București: Hasafer, 2000.
- LLOYD, Alan B. ed. *A companion to ancient Egypt*. Vol. I. Chichester, West Sussex: Blackwell Publishing Ltd – A John Wiley & Sons Ltd., 2010.
- LOUPHIN, A.P. *Istoria biblică. Vechiul Testament*, traducere de Nicodim Patriarhul României, tom. III. București: IBMO, 1945.
- LUNDQUIST, John M. *The Temple of Jerusalem: Past, Present, and Future*. Westport: Prager Publishers, 2008.
- MACREA, N., Octavian FLOCA, N. LUPU, și I. BERCIU. *Cetăți dacice din sudul Transilvaniei*. București: 1960.

- MAGNESS, Jodi. *The Archaeology of the Holy land. From the destructions of Solomon's Temple to the muslim conquest*. Cambridge: University Press, 2012.
- MARIETTE-BEY, Auguste. *Aperçu de l'histoire ancienne d'Égypte*. Paris: Typographie Morris et Compagnie, 1867.
- MARX, Alfred. *Les offrandes végétales dans L'Ancien Testament. Du tribut d'hommage au repas eschatologique*. Leiden: Brill, 1994.
- MARX, Alfred. *Les systèmes sacrificiels de L'Ancien Testament. Formes et fonctions du culte sacrificiel à Yhwh*. Leiden: Brill, 2005.
- MAZAR, Amihai. *Archaeology of the Land of the Bible 10000-586 B.C.E*. New York: Doubleday, 1990.
- MAZAR, Eliat. *The Temple Mount Excavations in Jerusalem, 1968–1978. Directed by Benjamin MAZAR, Final Reports, Vol. II: The Byzantine and Early Islamic Periods*. Jerusalem: Israel Exploration Society, 2003.
- MAZAR, Eliat. *The complet guide to the Temple Mount excavations*. Shoham: Academic Research & Publication, 2002.
- MCCORMICK, Clifford Mark. *Palace and Temple. A study of arhitectural and verbal icons*. New York: Walter de Gruyter, 2002.
- MIHĂLȚAN, Ioan. *Preoția Mântuitorului și preoția bisericească*. Oradea: Editura Episcopiei Oradea, 1993.
- MIHU, Ioan. *Adevărurile credinței ortodoxe, I*. Sibiu: Amadeus, 1992.
- MILLER, James, & John H. HEYES. *A history of ancient Israel and Judah*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 1986.
- MISTRORIGO, Antonio. *Guido alfabetica all Bibbia*. Piemme:1995.
- MONTEFIORE, Simon Sebagh. *Jerusalem – the biography*. London: Weidenfeld& Nicolson, 2011.
- MORET, Alexandre. *Le rituel du culte divin journalier en Egypte*. Paris: Leroux, 1902.
- MOSCATI, Sabatino. *Vechi imperii ale Orientului Antic*. București: Meridiane, 1982.
- MOSCATI, Sabatino. *Vechile civilizații semite*. București: Meridiane, 1982.
- NA'AMAN, Nadav. *Ancient Israel 's History and Historirgraphy. The first Temple Period*. Vol. 3. Winona Lake: Eisenbrauns, 2006.
- NEAGA, Nicolae. *Hristos în Vechiul Testament. Însemnări pe baza textelor mesianice*. Sibiu: 1944.
- NEGOIȚĂ, Athanasie. *Teologia biblică a Vechiului Testament*. București: Sofia, 2004.
- NORTH, J.A, *Roman religion*, Oxford: The classical association, 2000.

- OSTBORN, Gunnar. *Yahweh and Baal. Studies in the book of Hosea and related documents*, Lund: C.W.K.Gleerup, 1956.
- O'NEAL, Michael, și Sydney J. JONES. *World religions. Almanac*. Vol I. Detroit: U·X·L an imprimant of Gale Group, 2007.
- OTTOSSON, Magnus. *Temples and Cult Places in Palestine*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1980.
- ORLINSKY, Harry M.. *Ancient Israel*. London: Corwell University Press, 1960.
- OSGOOD, Philips Endecott. *The Temple of Solomon; a study of Semitic culture*. Chicago: The Open Court Publishing Company, 1910.
- OTTO Rudolf . *Sacrul*. Traducere în română I. MILEA. Cluj-Napoca, Dacia, 2002.
- PAINE, T.O. *Solomon' Temple*. Boston: 1861.
- PARROT, A. *Le Temple de Jerusalem*. Paris:1954.
- PÂRVAN, Vasile. *Getica*. București: 1926.
- PEDLEY, John Griffiths. *Sanctuaries and the sacred in the ancient greek world*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- PETERSEN, David L.. *The Prophetic Literature. An Introduction*. Louisville. Kentucky: Westminster John Knox Press, 2002.
- PETRARCĂ, Vladimir. *Regele Solomon în Biblia ebraică și în cea grecească*. București: Polirom, 1999.
- PIPPIDI, D. M. *Studii de istorie a religiilor antice*. București: Științifică, 1969.
- POPESCU-MĂLĂIEȘTI, Ion. *Pentateuhul. Studiu istorico-literar*. București:1904.
- PORTEN, Bezalel, and Ada YARDENI. *Textbook of Aramaic Documents from Ancient Egypt: 1-4* (Hebrew University, Department of the History of the Jewish People, Texts and Studies for Students. Jerusalem: Hebrew University Press, 1986-1993; 1986 .
- PORTEN, Bezalel. *The Elephantine Papyri in english. Three millennia of cross-cultural continuity and change*. Leiden: E.J. Brill, 1996.
- PREUSS, Horst Dietrich. *Old Testament theology*. Trad. Leo G. PERUDE. Edinburgh: T&T Clark, 1995.
- RAITT, Thomas M. *A theology of exile*. Philadelphia: Fortress Press, 1977.
- RAMSEY, A. M. *The Glory of God and the Transfiguration of Christ*. Oregon: Wipf & Stock, 2009.
- RENZ, Thomas. *The rhetorical function of the book of Ezekiel*. Leiden: Brill Academic Publishers, Inc., 2002.
- RICHARDS, Lawrence O. *The Bible readers companion*. Wheaton: Victor Books, 1991.

- RICHARDSON, Peter. *Building Jewish in the Roman East*. Waco, Texas: Baylor University Press, 2004.
- ROBINS, Edward Cookworthy. *The Temple of Solomon: a review of the various theories respecting its form and style of architecture*. London: 1887.
- ROTH, Cecile. *Histoire du peuple juif*. Paris: Éditions Stock, 1980.
- SANFORD, William. *Old Testament Survey*. Michigan: Grand Rapids, 1982.
- SANIE, Silviu. *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*. Iași: Universității Al. I. Cuza, 1995.
- SCHIFFMAN, Lawrence H. *The courtyards of the House of the Lord. Studies on the Temple Scroll*. Leiden: Brill, 2008.
- SCHMIDT, Francisc. *La pensée du Temple. De Jérusalem à Qoumrân. Identité et lien social dans le judaïsme ancien*. Paris: Le Seuil, 1994.
- SESCU, Petru. *Introducere în Sfânta Scriptură*. Iași: Sapiientia, 2006.
- SHAFER Byron E.. *Temples of Ancient Egypt*. London: Cornell University Press, 1997.
- SHANKS Hershel. *Jerusalem's Temple Mount. From Solomon to the Golden Dome*. New York: Continuum, 2007.
- SHANKS, Hershel, și J. MEINHARDT ed. *Aspects of monotheism: How God is one*. Washington, DC: Biblical Archaeology Society, 1997.
- SHILOH, Yigal. *Excavations at the City of David I. Qedem 19*. Jerusalem: Institute of Archaeology, Hebrew University of Jerusalem, 1984.
- SMITH, Henry, Preserved. *The Religion of Israel – an historical study*. New York: Charles Scribner's Sons, 1914.
- SMITH, Sidney. *Babylonian historical texts relating to the capture and downfall of Babilon*. London: Methuen, 1924.
- SOGGIN, Alberto J. *Israel in the Biblical Period : Institutions, Festivals, Ceremonies, Rituals*. Translated by John BOWDEN. Edinburgh, Scotland: T&T Clark LTD, 2001.
- STAMPER, John W. *The architecture. The Republic to the Middle Empire of Roman Temples*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- STAN, Alexandru, și Remus RUS. *Istoria religiilor*. București: IBMO, 1991.
- STANCU, Ioan. *Templul din Ierusalim. Fenomenologia spațiului sacru*. Pitești: Tiparg, 1999.
- SHADMON, Asher. *Stone in Israel*. Jerusalem: Ministry of Development, 1972.
- SWEENEY, Marvin A. *King Josiah: The lost Messiah of Israel*. New York: Oxford University Press, 2001.

- ȘERB, Teodor. *Călăuza biblică*. Timișoara: Editura Mitropoliei Banatului, 1977.
- TARNAVSCHI, Vasile. *Introducere în sfintele cărți ale Testamentului Vechi*. Cernăuți: 1928.
- TOKAREV, S. A. *Religia în istoria popoarelor lumii*. București: Politică, 1982.
- TURNER, Harold W.. *From Temple to Meeting House, The Phenomenology and Theology of Places of Worship*. Mouton Publishers. New York: The Hague, 1979.
- ȚAFERIS, Vasilios. *Ghidul creștinului ortodox prin locurile de pelerinaj ale Țării Sfinte*, traducere Mircea Aurel BUCIUC. Kherzlia, Israel: Palphot Ltd., 1999.
- VALLON, A. *Istoria sclaviei în lumea antică. Grecia*, 1936.
- VIANU, Al. *Istoria universală*. Vol. I. București: Științifică, 1958.
- WASSERMAN, James. *The Temple of Solomon. From ancient Israel to secret societies*, Rochester. Vermont: Inner Traditions, 2011.
- WELCH, John W. *The Sermon on the Mount in the Light of the Temple*. Burlington: Ashgate Publishing Company, 2009.
- WELTON, John H. *Diagrame și tabele cronologice ale Vechiului Testament*. Cluj-Napoca. Logos, 1993.
- WHEELER, J. T. *Analysis and summary Old Testament history and the laws of Moses. With a connection between the Old and New Testaments*. Philadelphia: W. R. Work & Co., 1879.
- WHITE, Ellen G. *Profeți și regi*. București: Viață și sănătate, 1998.
- YEOMANS, Sarah. *Israel: An Archaeological Journey*, Washington. DC: Biblical Archaeology Society, 2009.
- ZIMMERLI, Walther, Frank Moore CROSS, & Klaus BALTZER. *Ezekiel : A commentary on the Book of the Prophet Ezekiel*. Vol. 2. Translated by James D. MARTIN. Philadelphia: Fortress Press, 1983.

VII. STUDII ȘI ARTICOLE

- ABRUDAN, Dumitru. „Ierusalimul epocii celui de-al doilea Templu.” *MB* 7-9 (1975): 368-372
- ABRUDAN, Dumitru. „Profeții și rolul lor în sistemul mântuirii.” *ST* 3-4 (1983): 34-54.
- AHARONI, Yohanan. „Kadesh-Barnea and Mount Sinai.” În *God's Wilderness: Discoveries in Sinai*. New York: Thomas Nelson & Sons, 1962.

- ALBRIGHT W.F. „New Light from Egypt on the Chronology and History of Israel and Judah.” *BASOR*, 130 (Apr. 1953): 4-11.
- ALBRIGHT, W.F. „The Site of Mizpah in Benjamin.” *JPOS* 3 (1923): 110-21.
- ALBRIGHT W.F. „Two Cressets from Marisa and the Pillars of Jachin and Boaz.” *BASOR*, 85 (1942): 18-27;
- ALEX, Ștefan, trad. „Dialogul teologic ortodoxo-vechi-catolic. Noi texte comune ale comisiei teologice mixte ortodoxo-vechi-catolice.” *O* 2 (1979): 371-6.
- BAILLET M., MILIK J.T., DE VAUX R. Les „petites grottes” de Qumran. Exploration de la falaise. Les grottes 2Q,3Q,5Q,6Q,7Q á 10Q. Le rouleau de cuivre, *Discoveries in the Judaean desert III*, Oxford: 2003.
- BASARAB, Mircea. „Cartea profetului Amos, introducere, traducere și comentariu.” *ST* 5-10 (1979): 12-37.
- BASARAB, Mircea. „Vechiul Testament și liturgiile ortodoxe.” *ST* 3-4 (1961): 89-97.
- BERCIU, Dumitru. „Aniversarea a 2050 ani de la crearea statului dac centralizat și independent a lui Burebista.” *MMS* 6-8 (1980): 27-45.
- BINGER, Tilde. „Asherah – Goddesses in Ugarit, Israel and in the Old Testament.” În *JSOT* 232. Copenhagen International Seminar 2. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1997.
- BIRAN, Avraham, „To the God who Is in Dan.” În *Temples and High Places in Biblical Times*. Jerusalem: Nelson Glueck School of Biblical Archaeology, Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion, 1981.
- BIRAN, Avraham and Joseph NAVEH. „An Aramaic Stele Fragment from Tel Dan.” *IEJ* 43: 81-98.
- BIRAN, Avraham and Joseph NAVEH. „The Tel Dan Inscription: A New Fragment.” *IEJ* 45 (1995): 1-18.
- BRANIȘTE, Ene. „Preoția și chipul preotului după Sfânta Scriptură.” *BOR*, 5-6 (1965), 492.
- BRIA, Ioan. „Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor creștine.” *ST* 1-2 (1968): 1-191.
- BORDALȘIU, Nicolae. „Datorii morale ale preotului.” *ST* , 1-2 (1972): 69-81.
- BURCUȘ, M. Teodor. „Aspecte sociale în predica profeților Vechiului Testament.” *ST* 9-10 (1966): 65-78.
- BURCUȘ, Teodor. „Rugăciunea lui Solomon la sfințirea Templului și caracterul ei universalist.” *ST* 3-4 (1967): 171-188

- BURTAN, Gheorghe. „Preoție și slujire în cărțile profetice ale Vechiului Testament.” *ST* 9-10 (1974): 717-724.
- CALBAZA, Mirela, „Fenomenologia spațiului și spațialitatea templului.” *JSRI* 4/Spring, 2003.
- CÂRSTOIU, Iustinian. „Dimensiunea socială a profeților Vechiului Testament.” *O* 1-2 (1999): 46-71.
- CHIRILĂ, Ioan. „Teologia Sionului – ca element de fundamentare a comuniunii și a comunității credinței.” În *Renașterea*, vol. I, (lucrare prezentată la Simpozionul internațional – Misiunea parohiei și a mănăstirii într-o lume în continuă schimbare, Cluj-Napoca, România, Noiembrie 3-4, 2015). Cluj-Napoca:Renașterea, 2016: 19-25;
- CHIȚU, I. Viorel. „Raportul dintre cultul Vechiului Testament și cultul creștin.” *ST* 5-6 (1961): 297-320.
- CIOBOTEA, Daniel, Ioan. „*Elemente ale religiei geto-dacilor favorabile procesului de creștinare a strămoșilor.*” *ST* 7-10 (1976): 37-51.
- CITIRIGĂ Vasile. „Sacerdoțiul în teologia reformată contemporană, și învățătura ortodoxă despre preoție.” *ST* 7-8 (1983): 491-502.
- CIUTACU, Ion. „Protestanții și creștinismul primar.” *ST* 5-6 (1967): 341.
- COMAN, G. Ioan. „Sensul preoției la Sfinții Părinți.” *ST* 9-10 (1949):741.
- CORNIȚESCU, Emilian. „Descoperirile arheologice din Țara Sfântă în ultimii 50 de ani (1920-1970) și raportul lor cu Vechiul Testament, teză de doctorat în teologie.” *ST* 7-8 (1982): 461-562.
- CORNIȚESCU, Emilian. „Noi descoperiri arheologice în Țara Sfântă.” *ST* 3-4 (1981): 269-274.
- CORNIȚESCU, Emil. „Profeții Vechiului Testament. Despre preoție.” *ST* 7-8 (1967): 3-12.
- CORNIȚESCU, Emilian. „Mesajul etic al profeților și actualitatea lui.” *TV* 5-12 (1998): 13-23.
- COTOS, Nicolae. „David aduce Chivotul Legământului la Ierusalim și se gândește să clădească Domnului Templu II Sam. 6-7.” *MMS* 7-8 (1958):555-563.
- CROSS, Frank Jr. M. „The Tabernacle.” *BA* 10:3 (1947).
- CROSS, M. Frank Jr. „The Priestly Tabernacle in the Light of Recent Research.” *The Temple in Antiquity: Ancient Records and Modern Perspectives*. Ed. Truman G. MADSEN. Provo: Religious Studies CenterBrigham Young University, 1984.
- GALERIU, Constantin. „Preoția, taină și slujire în viața Bisericii.” *O* 2 (1982): 538-549.

- GLODARIU, Ioan, M. STRÂMBU. *O nouă propunere de reconstituire a sanctuarului A de la Sarmisegetusa*. Acta MN, XVIII, 1981.
- HABER, Susan. „From Priestly Torah to Christian Cultus: The Re-Vision of Covenant and Cult in Hebrews.” *JSNT* (2005): 114.
- HARPER, R. William. „The Temple of Solomon” *The Old and New Testament Student*, 6 (1889). Accesat la data de 17.08.2016, <http://www.jstor.org/stable/3157650>.
- HERZOG, Ze'ev. „The date of Temple at Arad: Reassessment of the stratigraphy and the implications for the history of religion in Judah.” *JSTOT* 331. „Studies in the Archaeology of the Iron Age in Israel and Jordan” ed. Amihai MAZAR. Sheffield: Sheffield Academic Press, 2001
- HRISTOV, Vasile. „Noțiunea de Biserică după Sfântul Ioan Gură de Aur.” *ST* 1-2 (1960): 76-92.
- KOESTER, C. R. The Dwelling of God: The Tabernacle in the Old Testament, Intertestamental Jewish Literature, Levantine literacy ca. 1000-750 BCE”, *Contextualizing Israel's sacred writings ancient literacy, orality and literary production*, ed. Brian B. SCHMIDT. Atlanta, Georgia: SBL Press, 2015.
- MACSIM, Nicolae. „Caracterul uranian al religiei geto-dacice.” *MMS* 7-8 (1967):17-32.
- MACSIM, Nicolae. „Timpul și spațiul sacru în spiritualitatea geto-dacică.” *MMS* 6-8 (1980): 67-80.
- MAIER, Johann. The Temple Scroll. An introduction, translation and commentary. *JSOT* 34. Sheffield : JSOT Press, 1985.
- MAY, H.G. „The two Pillars before the Temple of Solomon.” *BASOR*, 88 (1942): 19-27.
- MELNICIUC-PUICĂ, Ilie. Sensul tipic al jertfelor Vechiului Testament. *AȘUIT V* (1999-2000).
- MIHOC, Vasile. „Ecleziologia Noului Testament.” *ST* 3-4 (1977): 233-248.
- MIHOC, Vasile. „Elemente de ecleziologie în cartea Apocalipsei.” *O* 4 (1982): 503-516.
- MIRCEA, Corneliu, Rober LAZU. *Orizontul Sacru*. Iași: Polirom, 1998.
- MOLDOVAN, Ilie. „Semnificația și responsabilitatea slujirii preoțești după Sfântul Apostol Pavel.” *O* 2 (1979): 268-293.
- MONSON, M. John. „The New 'Ain Dara Temple: Closest Solomonic Parallel.” *BAR* 26:03 (May/June 2000). Accesat în 22.02.2017, www.michaelsheiser.com.

- MORAR, Nicolae. „Dumnezeu – comuniune de persoane, paradigmă a comuniunii umane.” *Orizontul Sacru* (1998): 51.
- MORGENSTERN, J. Hebrew Union College Annual, XXI (1948): 471-4.
- MUNTEANU, Cristian. „Ierusalim, istorie și eshatologie.” *ST* 1-2 (2004): 3-180.
- NEGOIȚĂ, Athanase. „Religia canaanită.” *ST* 9-10 (1959): 19-38.
- PELLETIER, André. *Lettre d'Aristée à Philocrate*, în *SC* 89. Paris: 1976.
- PLĂMĂDEALĂ, Antonie. „Aspecte ale slujiri în Vechiul Testament.” *ST* 5-8 (1972): 78-95.
- POWISH SMITH, John Merlin. „The Jewis Temple at Elephantine.” *The Biblical World* 6 (1908): 448-459.
- PRELIPCEANU, Vladimir. „Dimensiunea socială a profețiilor Vechiului Testament.” *ST* 1-2 (1949): 54-65.
- PRELIPCEANU, Vladimir. „Dumnezeu și lumea după Vechiul Testament în comparație cu concepțiile antice.” *MMS* 1-2 (1957): 6-19.
- PRELIPCEANU, Vladimir. „Pacea mesianică la profeții Vechiului Testament.” *ST* 1-2 (1954): 6-19.
- PRESCURE, Vasile. „Biserica locaș sfânt și sfințitor.” *Îndrumător Bisericesc misionar și patriotic* (1945).
- SANIE, Silviu. *Cetățuia geto-dacică de la Barboși*. Arh. Mold. XII. 1988.
- SANIE, Silviu. „Cultura spirituală în zona est carpatică în secolele VI î.e.n – III e.n.” *MMS* 4-7 (1993): 47-55.
- SANIE, Silviu. „Viața spirituală a geto-dacilor,” *MMS* 6-8 (1980): 36-51.
- SAVA, Gheorghe. „Preoția Mântuitorului Hristos - izvorul și puterea preoției sacramentale.” *ST* 5-6 (1989): 40-50.
- SEMEN, Petre. „Combaterea corupției morale de către profeții Vechiului Testament.” *ST* 8-10 (1992): 75-89.
- SEMEN, Petre. „Etica socială la Amos și Isaia.” *TV* 1-2 (1998): 32-54
- SEMEN, Petre. „Învățătura despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament.” *ST* 4-7 (1992): 54-67.
- SLEVOACĂ, Stefan. „Aspecte actuale ale predicii profețiilor Vechiului Testament.” *ST* 1-2 (1980): 23-45.
- SLEVOACĂ, Stefan. „Preoția de hirotonie și preoția credincioșilor.” *O* 2 (1979): 255-267.

- SMIRNOVA, G.I. „Sanctuarul de lângă satul Dolinean din regiunea Nistrului Mijlociu.” *SCIVA* 3, Tomos 27 (1976).
- STĂNILOAE, Dumitru, „Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină.” *ST* 1-2 (1965).
- STĂNILOAE, Dumitru, „Temeiuri teologice ale ierarhiei și ale sinodalității ei.” *ST* 3-4 (1970): 165-178.
- STĂNILOAE, Dumitru, „Biserica universală și sobornicească.” *O*, 2 (1966).
- STEINER, L. Margaret. „Expanding borders: the development of Jerusalem in the Iron Age.” *Jerusalem in Ancient History and Tradition*. JSTO 381. London: T&T Clark International, 2003.
- STEINER, Margaret L. „From Jerusalem with love.” *History, archaeology and the Bible forty years after „Historicity”*, Ingrid HJELM, Thomas L. THOMPSON. 6, London: Routledge, 2016.
- STREZA, Liviu. „Biserica locaș de închinare.” *O* 2 (1982): 561-9.
- ȘURPARSCHI, M. „Superioritatea preoției Noului Testament față de preoția Vechiului Testament, după Epistola către Evrei.” *ST* 5-6 (1956): 288-302.
- TĂMAȘ, Christian. „Dimensiunea contemporană a sacrului.” *Orizontul Sacru* (1998).
- TODORAN, Isidor. „Noi orientări eclesiologice în protestantism.” *O* 2 (1966).
- TREBOLLE, Julio. „Qumran fragments of the Books of Kings.” *The Books of Kings. Sources, Composition, Historiography and Reception*. André LEMAIRE, Baruch HALPREN, ed. Leiden: Brill, 2010.
- TUELL S. Steven. „Ezekiel 40-42 as a Verbal Icon.” *CBQ* 58 (1996): 649-664.
- TUFNELL, Olga. „Lachiș III. The Iron Age.” *JNES* 3 (1955).
- TULCAN, Ioan. „Unitatea Bisericii manifestată în unitatea de credință și în taine.” *O* 4 (1982): 522-537.
- ȚĂBĂRNĂ, Cezar. „Uimitoarele papirusuri de la Elefantine.” *Doxologia*, 20 aprilie 2017.
- VALDMAN, D. Traian. „Vechea organizare a Bisericii și sinodul I ecumenic.” *S.T* 3-4 (1970): 267-277.
- VINTILESCU, Petre. „Preotul în oficiul său de liturghisitor.” *BOR* 6 (1929): 515-6.
- WRIGHT, G.E. „The Significance of the Temple in Ancient Near East: III The Temple in Syria-Palestine.” *BA* 7 (1944): 65-77.
- ZAMFIR, Modest. „Eclesiologia paulină reflectată în comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistola către Efeseni.” *O* 4 (1982): 492-502.

VIII. RESURSE ELECTRONICE

- Ancient Bible Research Center, <http://www.ancient-hebrew.org/>.
- Bible Study Tools and Resources, www.studylight.org.
- Bible Study Tools Online, Verses, 40+Versions, Commentaries, Concordances - Go, <http://bible.crosswalk.com>.
- BibleGateway.com: A searchable online Bible in over 100 versions and 50 languages, <http://www.Biblegateway.com>.
- BiblePlaces.com: Photos of Israel from the Pictorial Library of Bible Lands, <http://www.bibleplaces.com>.
- Concordanță biblică, www.philadelphia.org.au.
- <http://jnt.sagepub.com/cgi/content/abstract/28/1/105>.
- <http://virtualreligion.net/iho/11QT.html>.
- <http://www.biblewalks.com/Sites/AlAqsa.html>.
- <http://www.descopera.ro/cultura/1016894-enigmele-templului-din-baalbek>.
- <http://www.ot-nimes.fr/patrimoine/histoire-et-sites/les-sites/les-monuments/la-maison-carree/>.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Sarmizegetusa_Regia.
- <https://www.google.ro/search?q=poze+pantheon+roma&tbm=isch&imgi>.
- <https://www.google.ro/search?q=templele+grecei+antice>.
- <https://www.google.ro/search?q=Templul+zeului+Baal-Shamin,+Palmyra+Siria&tbm=isch&imgil=ffP>.
- Libronix Digital Library.
- New English Translation of the Septuagint: Electronic Edition, <http://ccat.sas.upenn.edu/nets/edition/>.
- Old Testament Gateway, <http://www.otgateway.com/>.
- Resource Pages for Biblical Studies, <http://torreys.org/bible>.
- Talmud, <https://sites.google.com/site/talmudebraicromanonline/home>.
- The Chicago Manual of Style Online: Chicago – Style Citation Quick Guide, http://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html.
- The New Testament Gateway, <http://www.ntgateway.com/>.
- Wabash Center, <http://www.wabashcenter.wabash.edu/home/default.aspx>.
- www.bible-archaeology.info.

- www.michaelsheiser.com.
- www.pinterest.com.

ISBN: 978-606-37-0739-1